

KÜRESELLEŞMENİN EKONOMİK SONUÇLARI

THE ECONOMIC RESULTS OF GLOBALIZATION

*Mustafa TALAS**

*Yaşar KAYA***

Özet:

Son dönemlerdeki en önemli meselelerden biri küreselleşmedir. Küreselleşmenin ekonomik yaşamda somut sonuçlarının olduğu görülmektedir.

Küreselleşme olgusunun sosyal ve siyasal sistemler üzerinde bir sarmal etkisine sahip olduklarını ifade etmek mümkündür. Küreselleşmenin hem taraftarları ve karşıtları üzerinde de bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Öyle ki, küreselleşme sistemiyle birlikte insanlar, kültürler ve ekonomiler birbirleriyle bağlantılı olmaktadır. Böylelikle farklı insan ve toplumlar blok oluşturmaktadırlar.

Özet olarak, ülkeler ekonomik eklemleme dolayısıyla problem çözmede karşılıklı etkileşim halinde olmaktadır. Bu yüzden, ekonomik, politik ve sosyal sistemler bir dönüşüm yaşamaktadırlar. Bu dönüşümün adı küreselleşmedir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Ekonomi, Küreselleşme ve Ekonomi.

Abstract:

Globalization is the fact that it is one of the most important issue in the world in recent years. It has shown to us that globalization has got concrete results in economical life.

It is possible to tell that this fact is a scroll which effects social and political systems. Globalization has been seen that it would have effect on both its follower and its contrary. Besides economy has exhibited the strong direction of globalization. People, culture and economies has connected each other along with the globalization process. Therefore different people and society has formed a bloc.

As a summary, countries, has an interaction about problem solving because of economic articulation. That's why, economic, political and social systems has been lived a transformation. This transformation process is globalization.

Key words: Globalization, Economy, Globalization and Economy.

* Doç. Dr., Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü – Niğde mtalas44@hotmail.com

** Doç. Dr., İnönü Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü – Malatya yasar.kaya@inonu.edu.tr

GİRİŞ

Dünyayı küresel olarak etkileyen yeni bir olgudan bahsedilmektedir. Aslında bu olguyu süreç olarak değerlendirdiğimizde pek yeni olduğu söylenemez. Özellikle süreç bakımından uzak tarihe kadar götürülebilecek olan küreselleşme, etkilerinin hissedilmesi bakımından yeni bir durumu ifade etmektedir. Bu yeni durumdan insanlar, toplumlar, kültürler, ekonomiler, devletler, kurumlar, kurallar, üretim sistemleri, iletişim tarz ve modelleri vs. gibi pek çok alan çok derin bir biçimde etkilenmekte, değişmekte ve dönüşüme uğramaktadır.

Siyasal, ekonomik ve toplumsal boyutlu olan küreselleşme olgusu (Kara, 2005, s. 67) çok önemli değişim ve dönüşümlere yol açmaktadır. Çok yönlü bir dalga gibi hüküm süren bu küreselleşme olgusunun ekonomi yönü ağır basmaktadır. Çünkü değişim ve dönüşümün en yoğun bir biçimde yaşandığı alan ekonomidir. Öyle ki, ekonomik sistemler topyekûn olarak küreselleşmenin tsunami dalgalarının etkisi altına girmektedir. Bu tsunami dalgasına özellikle güçsüz ekonomik sistemlerin karşı koyabilme şansları söz konusu olamamaktadır. Küreselleşmenin oluşturduğu yeni üretim, tüketim, piyasa şartları yeryüzünde yaşayan bütün insanları, toplumları ve kültürleri bağlayıcı düzeyde geniş bir hareket alanına sahip olmaktadır. Devlet, toplum ve bunların sahip oldukları ekonomik sistemler ekonomik küreselleşmenin kapsama alanına isteseler de istemeseler de dâhil olmak durumundadırlar. Soğuk Savaş Dönemi'nin kurallarını her halde en çok tahrip eden ve dönüştüren hayat alanı bu bakımdan ekonomi olmaktadır. Bu çalışmada, küreselleşmenin bu en tipik alanı mercek altına alınmak istenmiştir.

Bu makalede, küreselleşmenin ekonomik boyutlu sonuçları değerlendirmeye tabi tutulmaya çalışılmıştır. Bu değerlendirme, sosyolojik olarak, teorik planda yapılmaya çalışılmıştır. Çalışma, üç bölümde hazırlanmıştır. Birinci bölümde küreselleşmenin kavramsal olarak analizi, ikinci bölümde küreselleşmenin genel olarak getirileri ve götürüleri ve üçüncü bölümde ise küreselleşmenin ekonomik boyutlu sonuçları izah edilmiştir.

Küreselleşmenin sonuçlarını izah etmeden önce küreselleşmenin kavramsal çerçevesi ile ilgili bir izah yapmak gerekmektedir.

1. KÜRESELLEŞME

Dünyanın ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi olarak dönüşümü (Akşit, 2006, s. 32) diye nitelendirilen küreselleşme olgusu, bugün artık sosyal hayatın her alanında kendinden söz ettiren moda bir deyim (Timur, 2000, s. 7-8) olarak görülebilecek durumdadır.

Güncel ve popüler başka kavramlar gibi küreselleşmenin de çok sayıda tanımı yapılmış, yapılmaya da devam edilmektedir. Bir bakıma bilim insanı sayısı kadar tanımı yapılabilecek kavramlardandır denilirse herhalde hiç abartılmış olmayacaktır.

Herkesi bağlayabilecek bir tanım yapabilmek son derece güç olmasına rağmen, genel bir tanım yapmak yine de mümkündür. Genel anlamda siyasal, ekonomik ve kültürel olarak uluslararasılaşma ve yeniden yapılanma şeklinde ifade edilebilecek olan küreselleşme kavramını kültürel bir karışım alanı (Aslanoğlu, 1998, s. 126) olarak tanımlamak söz konusu olduğu gibi, dünyanın küçülmesi ile birlikte bir bütün olarak dünya bilincinin yaygınlaşması (Robertson, 1999, s. 21-22) şeklinde izah etmek de mümkündür.

Tanımlanması ve izahı bakış açısıyla bağlantılı olan küreselleşme ile birlikte coğrafi mesafeler önemini yitirmiş, dünya adeta bir köy haline dönüşmüştür. Dünyanın bu küresel köy haline gelişi bir bütün olarak sosyal sistemi çok derin bir biçimde etkilemiştir (Talas, 2010, s. 1-2). Bu durum, sosyal sistemin yanı sıra, ekonomik düzenin de mantığını değiştirmiştir.

Bu noktada, çalışmanın ana teması olan küreselleşmenin ekonomik boyutlu sonuçlarının izahından önce dünyayı dönüştürme konusunda güçlü bir eğilime sahip olan küreselleşme olgusunun toplumların hayatına getirdiği ve toplumların hayatından götördükleri hususların neler olduğunu açıklamak gerekmektedir.

2. KÜRESELLEŞMENİN ARTILARI VE EKSİLERİ

Küreselleşme ile birlikte, insanların öğrenme imkânları ve toplumların birbirini etkileme durumları fazlasıyla söz konusu olabilmektedir. Yazılı, görüntülü ve sesli basın kuruluşlarının sayısının ve gücünün artmasıyla bilgilenme hürriyetine yardım, iktidar sahiplerinin topluma karşı sorumluluk dışı tavır ve davranışlarda bulunamaması gibi olumlu değişimler meydana gelmektedir. Ancak, millî kültür değerlerinde aşınmalar meydana gelmesi, millî hassasiyetin kaybı, yabancılaşma, duyarlılığını kaybetme ve meseleler karşısında ilgisizleşme gibi toplum yapısında olumsuz değişimler de meydana getirebilmektedir.

İletişim ve ulaşımda yaşanan çığır açıcı gelişmeler, sermayenin giderek ulusaşırılaşması, emeğin uluslararasılaşması, dünyanın politik yapısındaki yakın tarihli büyük değişiklikler, küreselleşmenin ekonomi, politika ve üretim sistemlerinde ulaştığı boyutlara işaret ediyor. Kültür ve dolayısıyla kültürel üretim insanlığın yakın tarihinde yaşanan bu değişimlerden en çok etkilenen ve aynı zamanda değişimi biçimlendiren bir alandır. Günümüzde bu alandaki üretim, dağıtım ve tüketim de hız ve çeşitlilik açısından geçmişle kıyaslanamayacak ölçülerde baş döndürücü nitelik kazanmıştır (Kırca, 2001, s. 181-182). “Küreselleşme düşüncesinin somut görünüşleri,

örgütlü kapitalizmin sonu ve esnek birikimin ortaya çıkışı ile üretim tarzında önemli değişiklikleri içerir. Bunlar, 1 devlet egemenliği ve küresel dünya ekonomisi arasında gittikçe büyüyen uçurumlar, 2 “zaman-mekân” sıkışmışlığının iletişim ve bilgi teknolojileri vasıtasıyla yoğunlaşması, 3 Batı modernitesinin, kendisini geçmişteki sömürgelerinden ayırmakta gittikçe daha fazla başarısız olması ile “örtüşen kültürlerin, çatışan akımların, ifadelerin” ortaya çıkışı. Bu ise ayrıcalıklı modern benlik ile sömürge(sonrası) ötekisi arasında jeopolitik bir mesafe koymakta gitgide daha fazla zorlanmasıyla sonuçlanır” (Keyman, 2002, s. 31-53).

Küreselleşme fikri politik iradeden, ideolojik mücadeleden bağımsız; zorunlu, geri dönülemez, direnilemez, tarihsel olarak kaçınılmaz bir süreç olarak insanlığa empoze edilmeye çalışılıyor. Uluslararası sermaye, üretimi dünya ölçeğinde tasarlayarak, tüm ekonomik kaynakları kontrolü altına alarak, her koşulda belirleyici olmak, koyduğu kurallara uymayanları cezalandırmak, dışlamak stratejisi izliyor. İdeolojilerin sonu derken küreselciliğin kendisi bir “büyük anlatı” haline geliyor, hegemonyasını tüm zor ve ikna araçlarıyla dayatmaya başlıyor (Kozanoğlu, 2002, s. 55).

Küreselleşmenin hem olumlu, hem de olumsuz sonuçları mevcuttur. Osman Ulagay’ın düzenli tasnifine göre olumlu sonuçlarını artılar, olumsuz sonuçlarını ise eksiler olarak aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (Ulagay, 2001, s. 38-39):

Küreselleşmenin Artıları,

1. Dünyanın dört bir yanında yüz milyonlarca kişiye yeni iş alanları açıldı.
2. 300 milyon kişiye telefon götürdü, iletişim sağladı.
3. 2 trilyon dolar tutarında hisse-tahvil yatırımı ve ticari kredi olarak bu ülkelere aktı.
4. Yatırım ile birlikte teknoloji ve know-how da gitti.
5. Modern enerji, iletişim, enerji altyapısı kuruldu.
6. Eğitim olanakları arttı, insana yatırım yapıldı.
7. Daha insanî koşullarda insan çalıştırmanın ortamı yaratıldı.
8. Şirketler için iyi davranış kodu belirlendi.
9. Kapalı-diktatoryal yönetim altındaki toplumlar demokrasiye kavuştu.
10. Sivil toplum kuruluşları gelişti ve uluslararası benzerleriyle dayanışma olanağı buldu.

Küreselleşmenin Eksileri,

1. Büyük şirketler bu süreçte öne çıktı. Yerel şartları değerlendirerek, ucuz emeği kullanarak, çevreyi tahrip ederek o zamana kadar belki de alışılmamış olan bir sömürü düzeni kurdular.

2. Kıran kırana rekabet ucuz emeği bir rekabet faktörü haline getirdi.

3. Dünyada ucuz emeğe yönelik gelişmiş ülkelerde de ücretleri sınırlayıcı etki yaptı, sosyal dampinge yol açtı.

4. Bazı kapalı toplumlarda geleneksel düzenin çözülmesiyle birlikte bir toplumsal çöküş yaşandı.

5. Zenginleşmeyle birlikte eşitsizlikler arttı, günde 1\$ altında geliri olanların sayısı son on yılda yeniden tırmanarak 1,3 milyar kişiye çıktı.

6. İletişim ağları ve küreselleşme sayesinde artan eşitsizlikler, çok daha belirgin şekilde ve yaygın bir kitle tarafından algılandı.

7. Dünya ticareti artarken, bu ticarete yön veren kuralların hep zengin ülkelere yaradığı izlenimi yaygınlaştı.

8. Asya krizi sonrasında sermaye hareketleri serbestisinin taşıdığı riskler daha iyi anlaşıldı.

9. Adetlerin, geleneklerin yerel ve ulusal alanın tehdit altına girmesi çeşitli kesimlerde tepki yarattı.

10. Doğal hayatın dokunulmazlığı kalmadı, çevre ve hava kirlenmesi tehlikeli boyutlara tırmandı.

Kaçınılmaz bir süreç olarak insanlığa takdim edilen küreselleşmenin, her toplum ve coğrafya için farklı sonuçlar içerdiğini belirtmek gerekmektedir. Bu farklı ekonomik, kültürel ve siyasal sonuçları ayrıntılı analize tabi tutmak icap etmektedir. Buna göre, bu ayrıntılı analiz aşağıdaki sırasıyla şu şekilde yapılabilir: 1. Ekonomik sonuçlar 2. Sosyal sonuçlar 3. Kültürel sonuçlar 4. Siyasal sonuçlar.

3. KÜRESELLEŞMENİN EKONOMİK SONUÇLARI

Küresel dünyada başarının sınırlarını belirleyen en önemli faktör, dünya piyasalarına açılmış malların “rekabet gücüdür” (Ekin, 1998, s. 11). Küreselleşmede, ulusal pazarda korumacılığa, ihracat teşviklerine, ithalat sınırlamalarına, kur ayarlamalarına, finans ve faiz kontrolüne, özel teşebbüs yerine KİT'lere yer olmadığı gibi; finans, pazar ve teknolojinin yanı sıra kurumların da uluslar arası kimlikler kazanmalarına çalışılmaktadır (Garib, 2000, s. 21).

Ekonomik boyutuyla küreselleşme, uluslararası sermayenin egemenliğine işaret etmektedir. Bu egemenliğin gelişimi, bütün ülkeleri, Birleşik Amerika'yı da aşan bir konuma gelmiştir. Küreselleşme, sermaye ve

onun simgesi konumundaki marka ile dünyayı, tüketiciyi ve insanları yönlendirmektedir. Uluslararası sermayenin ekonomik bakımdan egemenliği, günlük hayatta en belirleyici kriter haline dönüşmüştür. Böylece, artan bir şekilde, bütünleşen dünya ekonomisindeki rekabetin belirleyici sonucu, üretim verimliliği kavramıyla ilişkilendirilmiştir (Kongar, 2002, s. 1).

Uluslararası rekabet, küreselleşme kavramının anlaşılmasında önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle 74 Petrol Krizi'nden sonra yaşanan ekonomik tikanıklık, hem ülkeleri ekonomik modellerini yenilemeye zorlamış, hem de uluslararası sermayenin daha fazla hâkimiyet kurmasına ön ayak olmuştur. Böylece dünyada "Globalizm" olarak adlandırılan küreselleşme, milli sınırların esnekleştirilmesi, serbest piyasaların para akımlarının, ticaret ve enformasyonun bütünleşmesi anlamına gelmektedir (Yorgun, 1998, s. 1).

Dünya ekonomisindeki yapısal değişimin nedeni, piyasaların ulusal sınırlarını aşarak global bir nitelik kazanması ve aynı zamanda piyasalardaki rekabetin giderek yoğunlaşmasıdır (Kurtulmuş, 1996, s. 144). 20. yüzyılın ikinci küreselleşme dalgası üzerine olan bu gözlem, gerek sermayenin birikimi, gerekse gelir dağılımının uluslararası deseni açısından önemli süreçler ile bağlantılıdır. Örneğin, UNCTAD 1998 Ticaret ve Kalkınma Raporu'ndan elde ettiğimiz veriler, dünya ölçeğinde gelir eşitsizliğini gösteren Gini Katsayısının¹ 1965'te 0.66, 1980'de 0.68, 1990'da 0.74'e yükseldiğini, dolayısıyla küreselleşme sürecinin derinleşmesi arasında yakın bir ilişkinin varlığını belgelemektedir. Nitekim söz konusu dönemde fert başına ulusal gelir farklılıklarına bakıldığında zengin ve yoksul arasındaki kutuplaşmanın giderek arttığı görülmektedir. 1965 yılında en fakir %20'lik nüfusun fert başına yıllık ortalama geliri 74\$,en zengin %20'nin ise 2281\$olarak hesaplanmakta, bu da 1.31'lik bir oran vermektedir. 1990'a gelindiğinde aynı rakamlar %20'lik en fakir gurup için 283\$ en zengin %20 için ise ortalama 17056\$ vermektedir. Dolayısıyla 1990'da en fakir ve en zengin %20'lik gelir gurubunun farkı 1.60'a çıkmış durumdadır (Yeldan, 2002, s. 17-18).

Küreselleşme ile birlikte ekonomik yapılanmada aşağıdaki sistematik değişimler meydana gelmeye başlamıştır (Keser, 2002, s. 11).

1 Artan rekabet, 2 Uluslararası ve bölgesel entegrasyonların önem kazanması, 3 Enformasyon teknolojisindeki gelişmeler, 4 Yeni teknolojik buluşlar, 5 Yeni oluşan pazarlardan pay kapma yarışı, 6 Ekonomik kalkınmanın itici gücünün insan kaynağı olduğunun anlaşılması, 7

¹ Gini katsayısı 0-1 arasında birimsiz bir rakam olup, bir ekonominin ideal gelir dağılımını ifade etmektedir. Toplumda her bir bireyin eşit olarak pay aldığı "0.0" ifadesinden hareketle, eşitsizlik arttıkça Gini katsayısı da yükselmektedir.

müşterilerin bilinçli hale gelmesi ve 8 Uluslar arası ticarete standartlara gidilmesi değişimi yansıtan önemli faktörlerdir.

Dünyada ticaret ve sermaye hareketleri ile bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler ulusal devletlerin sınırlarını aşan boyutlara ulaşmış ve ulusötesi bir boyut kazanmaya başlamıştır. Globalleşme ya da küreselleşme olarak adlandırılan bu olgu, ülkeler arasındaki ilişkilerin ve işbirliğinin düzeyini ve boyutlarını tamamen değiştirmiştir (Aktan, 1997, s. 144).

Sanayi ötesi topluma geçilmesiyle, artık sanayi toplumunun proleterlerinin yerini bilgi işçisinin aldığına tanık olunuyor, dolayısıyla kendi haklarını savunma kabiliyeti yüksek bir işgücünün sanayi toplumu işçisi gibi ortak çıkarları olabilir. Ancak sözü edilen proleter işçilerin ortak çıkarlar ile günümüz işçilerinin bir arada tutulamayacağı bir gerçektir. Bu durum karşısında, örgütlenmenin son derece zayıf bir hale geldiği görülmektedir. Bilgi çağının işgücü kendi haklarını savunmakta, pazarlığını kendisi yapmakta ve iş sözleşmesini istekleri doğrultusunda gerçekleştirebilmektedir. Böyle bir ortamda klasik örgütlenme-ortak çıkar birliği idealini savunmak giderek anlamını yitirmektedir (Keser, 2002, s. 7).

Yaşamakta olduğumuz değişim ve dönüşüm sürecinin olumlu yansımalarına baktığımızda, bilimdeki atılımlardan üretim tarzındaki dönüşüme uzanan ve yaşamın her alanını etkileyen gelişmeler (Ulagay, 2001, s. 24-25):

- Bilgi teknolojisinin ve özellikle internetin, geniş kitleleri hızla eğitip nitelikli insan konumuna getirme olanaklarını yaratmış olması,
- Bilginin sermayeden daha önemli bir faktör niteliği kazanması ve bilgi sahibi insanın, sermaye sahibinin desteğine muhtaç olmadan sivrilmeye ve zenginleşme olanağına kavuşması,
- Bu ortamda cehaleti ve yoksulluğu kısa sürede ortadan kaldırma olanağının büyük ölçüde artması,
- Bilgi teknolojisini kullanabilen insanın her alanda istediği bilgiye erişerek kendisine mal ve hizmet sunan firmalar karşısında yeni bir güce kavuşması ve bu olgunun firmaları tamamen müşteri odaklı davranmaya zorlaması,
- Tarım gibi geleneksel yöntemlerle üretimin sürdüğü alanlarda bile bilgi teknolojisinin olanaklarını kullanarak rasyonel üretime ve pazarlamaya yönelmenin mümkün hale gelmesi,
- Bilgi teknolojisi ve genetik bilimi gibi alanlardaki atılımların tıpta yeni gelişmelere yol açması, daha uzun ve daha sağlıklı yaşama yolunun açılması,

- Bilgi teknolojisinin insanlara sanal dünyalar kurma olanağı sağlayarak maddi hayatın ötesinde bir hayat alanı yaratma ufkunu açması,

- Teknolojideki gelişmelerin, istenirse çevreyi daha az kirleten üretim ve tüketim yöntemlerini geliştirmesi ve insanlığın hizmetine sunması,

- Küreselleşmenin sınırlarötesi bilgi ve kültür paylaşımı olanağı yaratması ve bu paylaşım sonucunda yeni ürünler, yeni sanat ve edebiyat yapıtları doğması olasılığının büyük ölçüde artması,

Küreselleşme olgusunun ekonomik ayağı, yani uluslararası sermayenin egemenliği, bir yandan “marka cazibesi”, öte yandan günlük tüketim alışkanlıklarının denetlenmesi yoluyla, tüm dünyayı benzer davranış kalıpları içine sokmaya yani tek boyutlu bir kültürel kimliğe sahip olmaya doğru zorlamaktadır.

Küreselleşmeden önce ekonomik sahada en önemli faktör üretim iken, sonrasında tüketim merkezli ekonomi söz konusu olmuştur. Dolayısıyla da, müşteri odaklı yönetim ve pazarlama yöntemleri küresel ekonomide mevcut olacaktır. İnsan sadece bu yönleriyle “değerli” olabilmektedir (Eroğlu, 1999, s. 151).

Robertson, küreselleşme ekonomi ilişkisini “tüketimci küresel kapitalizmin giderek dünya çapındaki evrenselci arz ile yerel, tikelci talep arasındaki bağlantı çerçevesinde temalaştırılan tikel-evrensel ilişkisinde gizlendiği” şeklinde ifade etmektedir. Yine ona göre çağdaş piyasada kültür ve ekonomi giderek artan bir tarzda iç içe geçmektedir. Çağdaş kapitalizmin yarattığı tüketiciler giderek daha çok, ürünlerin özelleşen bölgesel, ulusal, etnik, sınıf ve toplumsal cinsiyet pazarlarına – yani mikro pazarlamaya-uyumlu hale getirilmektedirler (Robertson, 1998, s. 103).

Küreselleşmenin ekonomik sonuçlarından olan bir diğer gerçek ise, merkezden çevreye aktarılan kaynakların bağımlılık ilişkisi yaratan bir mekanizma olarak fonksiyon görmesidir. Daha önceki dönemlerde Avrupa’nın tekstil üreticisi az gelişmiş ülkelere ucuz tekstil ürünleri satarak, söz konusu ülkeleri kısa süreli dış ticaret kârlarından sonra nasıl bağımlı hale getirdiği çok iyi hatırlanmalıdır. Aynı şekilde günümüzde de finansal piyasaların bütünleşmesi sürecinde de geri kalmış toplumlar “kurban” niteliğine sahip olmaktadır. Kısa vadeli sermaye hareketlerinin “gelişen” piyasalara kayması, gelişmekte olan ülkeler lehine net kaynak transferi anlamına gelir. Ne var ki, bu mekanizmaya yol açan yüksek faiz oranları, büyük boyutlu artık aktarımları ile sonuçlanabilir. Sözü geçen ekonomilerin dış hesapları, spekülatif sermaye girişlerine yapısal olarak bağımlı oldukları andan itibaren “gelişen” piyasalar, finansal canlılık/finansal kriz/ sermaye kaçıışı çevrimine tabi olur ve net kaynak aktarımı da zaman zaman ters yöne dönebilir (Boratav, 2000, s. 15-17).

Bağımlılık ilişkileri ile ilgili olarak Dünya Bankası'nın başkan yardımcılığını yapmış olan Stigliz'in ifadesine göre, ülkeler dört adımda iflasa sürüklenmektedir. Birinci adımda özelleştirme başlatılır. Ona göre, bu uygulama "sülük uygulama" olarak dikkat çekmektedir. Kamu işletmeleri gerçek değerinin altında satılarak, siyasetçilere rant sağlanır. İkinci adımda, Sermaye piyasaları serbestleştirilir. Teoriye göre, sermaye bu ülkelere serbest dolaşım hakkı kazanacaktır. Stigliz sermayenin üreten sektörlere değil, gayrimenkul ve borsa spekülasyonlarına yönlendirildiğini, bunun sonucunda da yoksul ülkelerin sıcak para döngüsüne kapıldığını ve en küçük bir dengesizlik karşısında sıcak paranın dışarıya çıktığını belirtmektedir. Söz konusu ülkenin Merkez Bankası birkaç gün içinde eriyor ve bunun sonrasında faiz artırımına gidiliyor. Faiz artırımından sonra da, yüksek faiz oranları üretimi düşürüyor, halkı yoksullaştırıyor ve hazine boşalıyor. Üçüncü adımda ise, nefesi tıkanan ülkeye IMF, yeni bir politika öneriyor. Politikanın adı "Pazar Koşullarında Gerçekçi Fiyat Uygulaması". Stigliz'in sözleriyle bu "ekmek, sebze, tüp gaz vb. fiyatlarını arttırmanın başka bir ifadesi Temel ihtiyaç maddelerinin fiyatları artınca IMF isyanları aşamasına geliniyor. "sınıf isyanı" denilen şey (Endonezya, Bolivya, Ekvador örneklerine göre) şöyle kurgulanıyor: Barışçı protesto gösterileri tank ve kurşunla bastırılıyor. Yara dağlanıyor. Bu karışık ve belirsiz ortamda sıcak para kaçıyor. Hazine zayıflıyor, Fırsattan istifade eden yabancılar "batan geminin malları" nı yok pahasına ele geçiriyor. Dördüncü ve son adımda da, ticaretin tamamen serbestleşmesi sağlanıyor. Bürokratik engeller ve korumacılık suçlular olarak tayin ediliyor. Avrupa ve Amerika diğer ülkelerin ürünlerine karşı kendi sektörlerinden rekabet edemeyecekleri korurken, yoksul ülkelerin pazarlarını tamamen açmalarını istiyor. Stigliz bu aşamayı 19. Yüzyıl "pazar açma" politikalarına benzetiyor (Ülkeler Nasıl Pazarlanıyor, 2002).

Küreselleşmenin ekonomik alanda dünyayı zorladığı üç gelişme söz konusudur (Ülsever, 2000, s. 46):

1. Devasa şirketlerin kendi aralarında yaptıkları evlilikler,
2. İnternet ağırlıklı bilgi teknolojisinin önlenemez yükselişi,
3. Tarım sektörünün uluslararası piyasa ekonomisine, yani küreselleşmeye açılış sancıları

Bunların da dünyanın tek pazara yönelik "büyük bir köy" olma yolunda geri dönülemez bir ilerlemeyi (Ülsever, 2000, s. 44) sağlayan faktörler olarak yerlerini aldıkları söylenebilir.

Küreselleşmenin en önemli göstergelerinden biri gümrük indirimleridir. Gümrük indirimleri konusunda büyük devletlerin, yani egemen güçlerin samimiyetsizliği dikkat çekmektedir. Dünya Ticaret Örgütü (WTO) tarafından Seattle'da yapılan Milenyum Toplantısında ABD ve

Avrupa, sadece lehlerine olan sektörlerde duvarların kaldırılmasından yana olduklarını gösterdiler. Gelişmekte olan ülkelerin lehlerine olan sektörlere ise, kendi gümrüklerini açmaya yanaşmadılar. Tarım başta olmak üzere, tekstil, ayakkabı, orman ürünleri, balıkçılık vb alanlarda ithalata uyguladıkları kotaları kaldırmaya hiç niyetli olmadıklarını bir kez daha ispat ettiler. Yanı sıra, gelişmekte olan ülkelerdeki çalışma koşullarını bir defa daha bahane olarak ortaya attılar. Bu konuda, kendi gelişmeleri esnasında meydana gelen olaylarla ilgili olarak, ne kadar duyarsız olduklarını nedense, hatırlamak bile istememekteler (Ülsever, 2000, s. 44-45). Metropol ülkelerin dünyadaki tüm gelişmeleri kendi lehlerine döndürme çabaları DTÖ (WTO)'nun Uruguay toplantısında da aynı şekilde devam etmiştir. Bu çabaların tabii bir sonucu olarak zengin ile yoksul arasındaki fark kapanmayacak ölçüde açılmaya devam etmiştir (Boratav, 2000, s. 127).

4. SONUÇ

Küreselleşme ile birlikte ekonominin kurumsal bağlamda ve kurallar bakımından çok yönlü olarak dönüşüme uğradığını söyleyebilmek mümkündür.

Dünyada çok uluslu şirketlerin büyümesi ve işbirliğine gitmesi ve hatta birleşme yolunu seçmesi küreselleşme sürecinin en önemli sonuçlarından biri olarak dikkat çekmektedir. Bu sayede hem girdilerde maliyet düşüşleri hem de yükselen kâr düzeyleri ekonomik yaşamda kendini hissettirmektedir.

Bir başka önemli sonuç ise bilgi teknolojisindeki baş döndürücü gelişmelerin ekonomi hayatında da kendini göstermesidir. Bilginin işlenme fırsat ve imkânlarının küreselleşen ekonomi ile daha fazla söz konusu olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

Bütün bunların ötesinde, piyasaların daha fazla birbirine eklenilen bir tarz alması ekonomide küreselleşmenin önemli bir diğer sonucu olarak dikkat çekmektedir. Piyasaların birbirine bu kadar bağımlı hale gelmesi bir bakıma sosyal, siyasal ve kültürel planda da dünya toplumlarının birbirlerini daha iyi tanıma ve birbirlerine yaklaşma imkânlarına sahip olmak gibi bir sonucu da beraberinde getireceğini anlamak güç değildir.

Ekonomik anlamdaki küreselleşme sonuçlarını diğer sonuçlarına göre daha somut bir biçimde hissedilme imkânı söz konusudur. Ekonomik sonuçların somutluğunu ise, zenginliğe ve imkâna sahip olmak ya da olmamak durumuna göre hissetme ve hissettirme durumunun olacağını söylemek hata olmayacaktır. Yani, toplumların ekonomik olarak küreselleşmesinde varlık ve yokluk belirleyici konumda olmaktadır. Özellikle, ekonomik anlamdaki varlık ve yokluk derecesi küreselleşmede etkin rol üstlenip üstlenememeyi tayin eden faktör olarak büyük öneme sahip olmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akşit, B. (2006). Küreselleşme, Kültür ve Uygarlık: Karşılaştırmalı Sosyolojik Araştırmalar İçin Bir Kuramsal Çerçeve Denemesi. *Uluslararası Küreselleşme ve Türk Uygarlığı* içinde (27-41). Bişkek: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları.
- Aktan, C. C. (1997). *Değişim 97*. İstanbul: Mess Yayınları.
- Aslanoğlu, R. (1998). *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*. Bursa: Asa Yayınları.
- Boratav, K. (2000). Emperyalizm mi? Küreselleşme mi? E. A. Tonak, (Der.), *Küreselleşme, Emperyalizm, Yerelcilik İşçi Sınıfı* içinde. Ankara: İmge Kitabevi.
- Ekin, N. (1998). Çalışma Yaşamında Dönüşüm. *MESS Mercek*, Ocak.
- Eroğlu, F. (1999). Küreselleşme Süreci ve Kimlik Krizi. *Türk Yurdu*, 19 (139-141), 147-151
- Garih, Ü. (2000). *Globalleşme Sürecinde Türkiye*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Kara, F. (2005). Küreselleşme Sürecinde Batı Türkistan Cumhuriyetleri ve Türkiye. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, (159), Kasım Aralık.
- Keser, A. (2002). Küreselleşme Sürecinin Sendikalar Üzerindeki Etkisi. *Uludağ İİBF Dergisi*. 03 Nisan 2002, <http://iktisat.uludag.edu.tr/dergi/6/askin.html>.
- Keyman, E. F. (2002). Kapitalizm-Oryantalizm Ekseninde Küreselleşmeyi Anlamak: 11 Eylül, Modernite, Kalkınma ve Öteki Sorunsalı. *Doğu Batı*, 5 (18), 31-53
- Kırca, S. (2001). Medya Ürünlerinin Küresel Yayılımı, Yerelleştirilmesi: Ulusaşırı Kimliklerin Yaratılması. *Doğu Batı*, 4 (15), 181-182.
- Kozanoğlu, H. (2002). Küreselleşme ve Uluslarüstü Sermaye Sınıfı. *Doğu Batı*, 5 (18), 55.
- Kongar, E. (2002). Küreselleşme ve Kültürel Farklılıklar Çerçevesinde Ulusal Kültür. 21 Mart 2002, http://www.kongar.org/makaleler/mak_ku.php
- Kurtulmuş, N. (1996). *Sanayi Ötesi Dönüşüm*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Robertson, R. (1998). Toplum Kuramı, Kültürel Görecelilik ve Küresellik Sorunu. A. D. King, (Der.), *Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi* içinde (97-120). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Robertson, R. (1999). Küreselleşme, Toplum Kuramı ve Küresel Kültür. (Ü. H. Yolsal, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Talas, M. (2010). Küreselleşme Gerçeği. M. Talas - B. Kara, (Ed.), *Dünden Bugüne Küreselleşme Yerelleşme ve Türkiye* içinde. Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları.
- Timur, T. (2000). *Küreselleşme ve Demokrasi Krizi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Ulagay, O. (2001). *Küreselleşme Korkusu*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Ülkeler Nasıl Pazarlanıyor. *The Guardian Gazetesi*, (29 Nisan 2001). 07 Mart 2002, <http://www.antimai.org/ba/stigliznet.htm>
- Ülsever, C. (2000). *21. Yüzyılda Küreselleşen Dünya ve Türkiye Perspektifi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Yeldan, E. (2002). Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yorgun, S. (1998). Küreselleşme Sürecinde Sendikalar. *MESS Mercek*, Ekim.